

Juryrapport verkiezing mooiste gebouw van Alkmaar (21 juni 2015)

De tentoonstelling van hedendaagse villabouw in Bergen in 2013 en de succesvolle verkiezing van het mooiste gebouw van Heerhugowaard in 2011 zijn voor het Alkmaars Informatiecentrum voor Architectuur, het AIA, aanleiding om dit jaar een verkiezing van het mooiste gebouw van Alkmaar te organiseren. Overigens niet voor de eerste keer – in 2008 heeft het AIA in samenwerking met het NHD/Alkmaarse Courant een verkiezing van het mooiste gebouw van Alkmaar en omgeving gehouden. De juryprijs ging in dat jaar naar een villa in Bergen, de fans van AZ zorgden ervoor dat de publieksprijs naar het destijds net opgeleverde AZ-stadion ging.

Elke keer weer blijkt dat veel mensen een levendige belangstelling hebben voor de gebouwen in hun directe omgeving. In de afgelopen 15 jaar is in Alkmaar veel gebouwd dat architectonisch en/of stedenbouwkundig de moeite waard is om bij stil te staan. De grootschalige ontwikkeling op de Schelphoek is een voorbeeld van succesvolle binnenstedelijke vernieuwing. Aan de noordkant van de binnenstad zijn de appartementen aan de Kanaalkade naast het voormalige kaaspakhuis van Eyssen, de nieuwe brandweergarage en het kantoorgebouw van SNS Reaal gezichtsbepalend voor de bebouwing langs het Noordhollands Kanaal. Aan de zuidwest kant zijn dat de bebouwing aan het Jaagpad en de Voormeer. Daarnaast zijn er in en rond de binnenstad tientallen kleinere projecten gerealiseerd, van scholen tot stadsvilla's. Maar ook wat verder van het centrum, op het bedrijventerrein Boekelermeer zijn fraaie voorbeelden van hedendaagse architectuur gerealiseerd. Genoeg om uit te kiezen.

Uit een longlist van meer dan honderd gebouwen is door het AIA met behulp van enkele specialisten een lijst van 27 genomineerden samengesteld. De genomineerde gebouwen zijn opgenomen in een boekje, er is een fietsroute en een tentoonstelling in de Grote Kerk. Bezoekers van de tentoonstelling konden tot en met 18 juni hun voorkeur laten weten. Daarnaast heeft een professionele jury zich over de gebouwen gebogen. De jury bestond uit Nico Zimmerman, architect; Arjan Hebly, architect; Ed Diepenmaat, stedenbouwkundige; Jouke van der Werf, architectuurhistoricus en voorzitter Welstandscommissie Alkmaar; Janwillem Snieder, architect/stedenbouwkundige; Maurice Käss, omgevingsontwerper gemeente Alkmaar en Bernard Faber, architectuurfotograaf en journalist. Voorzitter van de jury was Piet IJssels, oud-burgemeester van Gorcum en voormalig wethouder van Alkmaar.

Het uitgangspunt van deze verkiezing was het kiezen van het 'mooiste' gebouw of project. Mooi is een subjectief begrip. Er is echter niet blind gevaren op het persoonlijke gevoel van esthetiek van de individuele juryleden. Aan de hand van vijf toetsingscriteria heeft zowel een kwantitatieve als een kwalitatieve weging plaats gevonden. Deze criteria zijn:

1. **plaatselijke gebondenheid:** inbedding van het gebouw in zijn omgeving / bijdrage van het gebouw aan zijn omgeving
2. **functionele gebondenheid:** originaliteit van de vertaling van het programma of de functie
3. **sociale gebondenheid:** appreciatie en belevingswaarde
4. **fysische gebondenheid:** ruimte, materiaal, klimaat en licht en lucht, technisch vakmanschap en duurzaamheid
- 5 **authenticiteit:** conceptuele kracht

De jury heeft stilgestaan bij de onvergelykbaarheid van de projecten. Want hoe vergelijk je gebouwen met iconische kwaliteiten met projecten met vooral een sociale en stedenbouwkundige kwaliteit en grote kantoorgebouwen met kleinschalige woongebouwen? Juist de criteria bleken hier uitkomst te bieden.

De eigenlijke jurering startte met een individuele beoordeling van de 27 tentoongestelde projecten aan de hand van deze criteria. Vervolgens bracht elk jurylid zijn drie best scorende gebouwen naar voren. Hierbij bleek dat een klein aantal projecten opvallend goed scoorden. Er ontstond zich een discussie over de architectonische kwaliteiten van deze projecten. Om de indruk van de jury te toetsen aan de werkelijkheid en om de impact van de gebouwen te ervaren, zijn de tot dan toe best scorende en enkele andere veelbelovende projecten door de jury bezocht. Op basis van het bezoek vielen een aantal projecten af: de presentatie van deze projecten bleek indrukwekkender dan de werkelijkheid, andere projecten scoorden juist beter dan op basis van de aanvankelijke beoordeling werd gedacht.

Zo bleven er vier projecten over, waarvan twee opvallend hoog scoorden en twee op enige afstand een ex-aequo positie innamen. Deze vier gebouwen vallen elk in een andere categorie en hebben ieder op zich bijzondere kwaliteiten. De jury heeft grote waardering voor het lef en de kunde waarmee alle vier architecten en hun teams de ontwerpuitdaging zijn aangegaan en het programma van eisen, ondanks beperkende factoren, wisten te transformeren naar een bovengemiddelde architectuur.

De twee gebouwen die ex-aequo op de derde plaats zijn geëindigd zijn woonhuis De Moor aan de Spanjaardstraat 8 van architect Rob de Vries en het bedrijfspand van Schuurmans aan de Fluorietweg 29 van Bekkering Adams architecten. De architectuur van het laatstgenoemde project is voor een bedrijfspand uitzonderlijk. Het opvallende, 's avonds vanaf de A9 zichtbare, dynamische gevelontwerp vormt een fraai geheel met de zorgvuldige ontworpen binnenkant, met als ruggegraat een doorlopende houten trap die boven uitkomt in een patio. Uitzonderlijk ook voor een bedrijfspand is ook dat kantoor- en magazijn gedeelte één geheel vormen. Van een totaal andere schaal, maar architectonisch minstens zo sterk, is het ontwerp van woonhuis De Moor. De architect heeft hier op een klein aantal vierkante meters en onder de bijna onmogelijke voorwaarde van drie gesloten gevels op ingenieuze wijze een licht en ruim woonhuis weten te creëren. Daarmee is De Moor één van de architectonische parels in de binnenstad. Zowel het woonhuis als het bedrijfspand getuigen bovendien van een visionair opdrachtgeverschap.

De discussie om het mooiste gebouw spitste zich toe op de twee hoogst scorende gebouwen, in willekeurige volgorde zijn dat het appartementencomplex aan het Tuinderspad van Heren 5 architecten en de uitbreiding van het Petrus Canisius College van Lody Trap architecten. Kenmerkend voor het bestaande gebouw van het PCC is het grote volume en de krachtige baksteenarchitectuur. Een uitbreiding aan zo'n gebouw vraagt om een krachtig ontwerp. Dat kan en durft niet elke architect. De door Lody Trap architecten modernistisch vormgegeven uitbreiding vormt echter precies datgene wat hier gevraagd wordt: een krachtig gebaar. Binnen is niets verdoezeld, de oude bakstenen buitenmuur is nu een boeiende binnenmuur in de lichte nieuwe ruimte. Zo vormt de uitbreiding zelf de natuurlijke overgang van oud naar nieuw. Opvallend is verder dat de uitbreiding gerealiseerd is met een beperkte inzet van bouwmaterialen. De kracht zit in de eenvoud met een goed gevoel voor detail en dat is knap.

Waar bij het PCC de architectuur afsteekt bij het bestaande, is bij het complex aan het Tuinderspad de jury juist onder de indruk van het bescheiden, terughoudende karakter van de architectuur. De kracht van dit complex dat ontworpen is door Heren 5 architecten ligt in de combinatie van zorgvuldig ontworpen woonblokken, aantrekkelijke woningplattegronden en de besloten ligging in een fraai ontworpen parkachtige tuin. De open hoeken tussen de blokken, waardoor extra daglicht tot in de tuin kan doordringen, benadrukken het vriendelijke karakter van het complex. Hier is een woonproject gecreëerd dat voor een breed publiek van uiteenlopende leeftijden en achtergronden toegankelijk is. Met zijn combinatie van gebouwarchitectonische bescheidenheid en landschapsarchitectonische kracht, vormt het project een welkome verrijking van de bestaande wijk en is het een positief voorbeeld van wijkvernieuwing.

Met slechts enkele punten verschil is de winnaar van de AIA architectuurprijs 2015 het appartementencomplex aan het Tuinderspad van Heren 5 architecten.